

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน ให้คงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิคคำนวณได้ ประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 1) การศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในชาติ เพราะจะเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการเมือง ของประเทศอนาคตของชาติจะขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสร้างคนให้มีความรู้ มีทักษะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ดังคำกล่าวของฮันเน เจอซิคส์ (Hicks 1951 : 41) ที่ว่า การประถมศึกษาที่มีความสำคัญมากเป็นการศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของแต่ละคน ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ อุบนิสัย และทัศนคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสบาย ดังนั้น โรงเรียนประถมศึกษาจึงเป็นโรงเรียนประเภทเดียวที่รัฐจัดขึ้น เพื่อให้การศึกษาแก่ปวงชนในรูปของการให้เปล่า (ดวลย์ มาศจรัส 2527 : 6)

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา

การศึกษาในระดับประถมศึกษา มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านความเป็นพื้นฐานของการศึกษาขั้นสูง และเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ จากเหตุผลดังกล่าวรัฐจึงกำหนดนโยบายในการที่จะให้การศึกษาระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับทุกคนในชาติ ซึ่งต้องใช้กำลังคน และงบประมาณเป็นจำนวนมากในการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษาหลายหน่วยงาน ดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ส.ป.ช.)
2. โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งอยู่ในความควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

3. โรงเรียนประถมศึกษาในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งจัดไว้ 3 ประเภท คือ โรงเรียนเทศบาล โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครและโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา
4. โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดอื่น ๆ ได้แก่ โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ โรงเรียนสังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น (ปรีชา นิพนธ์พิทยา

2524 : 70-71)

ประวัติความเป็นมาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

ในบรรดาหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการประถมศึกษาในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นหน่วยงานที่น่าสนใจและมีความสำคัญมากหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งได้กำเนิดขึ้นมาเพื่อควบคุมดูแลโรงเรียนเอกชนโดยเฉพาะ ดังจะเห็นได้จากประวัติความเป็นมาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนดังนี้

เดิมหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการศึกษา เรียกว่า กรมศึกษาธิการ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2430 ต่อมา พ.ศ. 2432 กรมศึกษาธิการได้ย้ายไปรวมอยู่กับกรมธรรมการ ซึ่งเป็นกรมเก่ามีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี และในปี พ.ศ. 2484 จึงได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และเปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการเป็น กระทรวงศึกษาธิการ

การควบคุมดูแลโรงเรียนเอกชนของกระทรวงศึกษาธิการอาจแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ยังไม่มีหน่วยงานดูแลโดยตรง และระยะที่มีหน่วยงานดูแลโดยตรง

ระยะที่มีหน่วยงานดูแลโดยตรง

ระยะนี้เมื่อ พ.ศ. 2435 กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งยังเรียกชื่อว่า กระทรวงธรรมการ เพียงแต่ออกพระราชกฤษฎีกาให้โรงเรียนเอกชนจดทะเบียนขึ้นกับกระทรวงเท่านั้น และในปี พ.ศ. 2448 โรงเรียนเอกชนโรงเรียนแรกที่คนไทยเป็นเจ้าของชื่อ บำรุงวิทยา ได้จดทะเบียนขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการ

ระเบียบที่ยังไม่มีหน่วยงานดูแลโดยกรม

พ.ศ. 2483 มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรม ในกระทรวงธรรมการ (ฉบับที่ 6) จัดให้มีแผนกโรงเรียนราษฎร์ ในกองโรงเรียนราษฎร์ และประชาบาล กรมสามัญศึกษา กระทรวงธรรมการ

พ.ศ. 2485 มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการในกระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีกองโรงเรียนราษฎร์ ในกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มี 3 แผนก คือ แผนกโรงเรียน แผนกทะเบียน และแผนกตรวจ

พ.ศ. 2494 มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมสามัญศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีกองโรงเรียนราษฎร์ โดยแบ่งออกเป็น 4 แผนก คือ แผนกโรงเรียน แผนกตรวจและอบรม (เดิมเรียกว่าแผนกตรวจ) และแผนกอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ (เป็นแผนกที่กั้งขึ้นใหม่)

พ.ศ. 2496 สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งแผนกการโรงเรียนราษฎร์ ในฝ่ายวิทยกิจและสวัสดิการ มีหน้าที่สอดส่องดูแลทุกข์สุขของครูโรงเรียนราษฎร์ รับเรื่องร้องทุกข์ ตลอดจนประสานงานกับสมาคมที่ช่วยการโรงเรียนราษฎร์ต่าง ๆ และจัดให้มีการประชุมในเรื่องเกี่ยวกับครู และโรงเรียนของกิจการฝ่ายโรงเรียนราษฎร์ เพื่อนำเสนอคุรุสภา หรือกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

พ.ศ. 2497 มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมวิสามัญศึกษา ในกระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีกองโรงเรียนราษฎร์ แบ่งเป็น 4 แผนกคือ แผนกโรงเรียน แผนกทะเบียน แผนกนิเทศและอบรม (เดิมเรียกว่า แผนกตรวจและอบรม) และแผนกส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์ (เดิมเรียกว่า แผนกอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์)

พ.ศ. 2515 ได้มีการนำเอากองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มาจัดตั้งเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีฐานะเทียบเท่ากรม ทำหน้าที่ควบคุมดูแลโรงเรียนเอกชน ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 273

พ.ศ. 2518 ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับที่ 2 โดยแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2497 ในบางเรื่อง ได้แก่การเพิ่มอำนาจให้พนักงานและเจ้าหน้าที่โรงเรียนราษฎร์ในการปฏิบัติหน้าที่ การอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนและครู การคุ้มครองการทำงาน และการสงเคราะห์ครู

การถอนใบอนุญาต และมาตรการพิเศษ และคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

พ.ศ. 2525 รัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ในพระราชกฤษฎีกาเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 99 เมื่อ 19 สิงหาคม 2525 โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2525 เป็นต้นไป ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการปรับปรุงกฎหมายของพระราชบัญญัติเดิม 2 ฉบับ คือ ปี พ.ศ. 2497 และพระราชบัญญัติ ปี พ.ศ. 2518 ให้มีเนื้อหาสาระเป็นฉบับที่สมบูรณ์ เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่นการให้มีคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลและบริหารโรงเรียน การกำหนดคุณสมบัติความรู้ของผู้ได้รับใบอนุญาต (เจ้าของ), ผู้จัดการ ครูใหญ่และครูแต่ละระดับ การกำหนดโทษของผู้รับใบอนุญาตที่ฝ่าฝืน เป็นต้น

ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน แบ่งออกเป็น 5 กองกับอีก 2 ฝ่าย ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากอง คือ

1. สำนักงานเลขานุการกรม
2. กองสถานศึกษาเอกชน
3. กองทะเบียนและสถิติ
4. กองส่งเสริมและอุดหนุน
5. กองควบคุม และติดตามการปฏิบัติงาน
6. ฝ่ายแผนงาน
7. ฝ่ายสถานศึกษาพิเศษ

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ต้องรับภาระในการควบคุมดูแลและส่งเสริมโรงเรียนเอกชนให้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งนับเป็นภาระที่ใหญ่มาก เมื่อพิจารณาจากสถิติของจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน ปี พ.ศ. 2527 จะเห็นว่ามีจำนวนโรงเรียนทุกประเภททั้งสิ้น 2,902 โรงเรียน จำนวนครู 42,875 คน และจำนวนนักเรียน 956,482 คน

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนราษฎร์

การศึกษาเอกชนมีประวัติความเป็นมายาวนานแล้ว เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัย โดยใช้วัด วัง และบ้านเป็นสถานศึกษา มีพระภิกษุหรือเจ้านายในราชตระกูล เป็นผู้สอน

และยังไม่มีอาคารสถานที่ หลักสูตร ระบบการศึกษา ฯลฯ ที่แน่นอน ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้มีคณะมิชชันนารี นิกายโรมันคาทอลิกชาวฝรั่งเศส เข้ามาจัดตั้งโรงเรียนเพื่อเผยแพร่ศาสนา และให้การศึกษาแก่คนไทย จนกระทั่งเสียกรุงศรีอยุธยา คณะมิชชันนารีจึงกลับประเทศของตน (พรสิริ อิงคชัยโชติ 2526 : 11)

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในปี พ.ศ. 2317 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีคณะมิชชันนารีชาวอเมริกันเพรสไบทีเรียน (Presbyterian Missionaries) (นิกายหนึ่งของศาสนาคริสต์ฝ่ายโปรเตสแตนต์ ซึ่งแยกตัวออกมาจากฝ่ายโรมันคาทอลิกดั้งเดิม) หักเรียนรู้อาษาไทย แล้วจึงเริ่มสอนศาสนาคริสต์แก่คนไทย พวกมิชชันนารีเหล่านี้เป็นผู้บุกเบิก จัดตั้งโรงเรียนราษฎร์และการศึกษาสมัยใหม่ในประเทศไทย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นางมีทพูน (Mrs. Mattoon) ได้เริ่มตั้งโรงเรียนขึ้นที่บ้านมอญ ใกล้กับวัดแจ้ง (วัดอรุณราชวราราม) ต่อมาคณะมิชชันนารีได้ตั้งโรงเรียนกินนอน (boarding school) ขึ้นอีกแห่งหนึ่งข้างวัดอรุณราชวราราม โรงเรียนนี้รับเด็กชาวจีนเข้าเรียนด้วย โดยมีครูชาวจีนชื่อ ซินแสกีเอ็ง กวยเซียน (Sinsoa Ki eng Chua Sean) ผู้เคยเป็นผู้ช่วย นางมีทพูนมาก่อนที่จะเข้ามาเป็นครู อีกทั้งยังเป็นผู้ช่วยสอนศาสนาของมิชชันนารีคณะเพรสไบทีเรียนอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2400 ได้มีการรวมโรงเรียนของคณะมิชชันนารี และโรงเรียนซึ่งมีนางมีทพูนจัดตั้งขึ้นเข้าด้วยกัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2402 ซินแสกีเอ็งถึงแก่กรรมด้วยโรคคอตีบ ผู้จัดการโรงเรียนคนต่อมาเป็นคนไทยแท้ ๆ ชื่อ ครูแก้ว (Kru Keo) หรือ ครูเซียว ภาษาที่ใช้สอนจึงเปลี่ยนมาเป็นภาษาไทย

ในปี พ.ศ. 2431 ศาสนจารย์ จอห์น เอ. เอकिन (Rev. John A. Eakin) กับศาสนาจารย์ เจ. บี. ดันแลป (Rev. J.B. Dunlap) และคณะได้จัดตั้งโรงเรียนชายชั้น ชื่อว่า คริสเตียนไฮสกูล (Christian High School) ที่ตำบลคูฎ์จีน หนองปรือ

พ.ศ. 2432 คณะมิชชันนารีได้รับโรงเรียนคริสเตียนไฮสกูลเข้าร่วมกับโรงเรียนเดิมที่สำเหร่ และเปลี่ยนชื่อเป็น "สำเหร่บอยคริสเตียนไฮสกูล"

ในปี พ.ศ. 2446 ศาสนจารย์ จอห์น เอ. เอकिन ได้ย้ายโรงเรียนไปอยู่ที่ถนนประมวญ จังหวัดพระนคร และได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่เป็น "กรุงเทพคริสเตียนไฮสกูล" (Bangkok Christian High School)

ครั้นถึง พ.ศ. 2456 ได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "กรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย" (Bangkok Christian College) นับเป็นโรงเรียนราษฎร์ซึ่งเป็นโรงเรียนชายโรงเรียนแรกและยังดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากนั้นโรงเรียนราษฎร์ก็ได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นในปี พ.ศ. 2417 เริ่มมีโรงเรียนสตรีแห่งแรก ตั้งขึ้น ณ พระราชวังบวรสถานพิมุข หรือวังหลัง จึงเรียกว่า โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (Kunsatree Wang lang School)

ครูใหญ่คนแรกของโรงเรียนกุลสตรีวังหลังคือ มิสซิส แอเรียค. เอ็ม. เฮาส์ โรงเรียนได้เจริญขึ้นเรื่อย ๆ ได้รับความนิยมจากคนทั่วไป โดยเฉพาะเจ้านายและข้าราชการ ส่งบุตรธิดาเข้าเรียน (ก. ประทีปะเสน 2517 : 4) ในปี พ.ศ. 2463 โรงเรียนกุลสตรีวังหลังได้ย้ายมาตั้งใหม่ที่ตำบลบางกะปิ และเปลี่ยนชื่อเป็น วัฒนาวิทยาลัย ผู้มีบทบาทสำคัญมากในการดำเนินการนี้คือ มิสเอ็คนา ซาร์วาทโคล์ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย นับว่าเป็นโรงเรียนเก่าแก่และสำคัญมาก ยังดำเนินการอยู่จนปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2428 บาทหลวงคอลอมเบต (Father Golumbet) เจ้าอาวาสวัดอัสสัมชัญได้ตั้งโรงเรียนอัสสัมชัญ ซึ่งเป็นโรงเรียนคาทอลิกในระบบแห่งแรกขึ้น เปิดรับนักเรียนทั่วไป จากนั้น จำนวนนักเรียนก็ได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2443 มีนักเรียนประมาณ 1,000 คน อันเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่บาทหลวงจะดำเนินงานเองได้ บาทหลวงคอลอมเบตจึงเดินทางไปยุโรป เพื่อขอให้คณะภราดาเซนต์คาเบรียล มาช่วยดำเนินงานซึ่งได้เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2444 นักบวชคณะนี้อุทิศตนเพื่อการศึกษาและทำให้กิจการของโรงเรียนอัสสัมชัญเจริญ และเป็นที่ยุ่จักแพร่หลายมาจนถึงปัจจุบัน (เสรี พงศ์พิศ 2525 : 90)

จะเห็นได้ว่า โรงเรียนเอกชนซึ่งเปิดดำเนินการในสมัยแรก ๆ นั้น ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากมิชชันนารี

ส่วนโรงเรียนราษฎรที่คนไทยเป็นเจ้าของโรงเรียนแรก เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2442 (หลังจากตั้งกระทรวงศึกษาธิการได้ 7 ปี) ชื่อ โรงเรียนบำรุงวิทยา (Bamrung Wittaya School) เจ้าของคือ นางบุญเกิด ปาจิณพยัคฆ์ โรงเรียนบำรุงวิทยานี้ ได้จดทะเบียนกับกระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนแรก (เดิมโรงเรียนที่ตั้งก่อนหน้านั้นไม่ได้จดทะเบียน) นับว่าการจดทะเบียนครั้งนี้เป็นการเริ่มต้นเปิดโอกาสให้กระทรวงศึกษาธิการ เข้ามามีบทบาทในการควบคุมโรงเรียนราษฎร ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในช่วงเวลาเดียวกันยังมีโรงเรียน ที่ควรกล่าวถึงคือ โรงเรียนราชินี ซึ่งสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้โปรดสถาปนาขึ้นและเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. 2446 นับเป็นโรงเรียนราษฎรที่เปิดสอน วิชาการช่างสตรีอันทันสมัยแบบต่างประเทศ แห่งแรกของประเทศไทย

โรงเรียนราษฎรวิวัฒนาการมาตลอดจนปัจจุบัน ตามที่กล่าวมาคือ มีโรงเรียนราษฎรที่สามสัทธิของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 2,902 โรงเรียน (คณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2527 : 1)

เมื่อได้ทราบถึงความเป็นมาของโรงเรียนราษฎรทั้งแค่นั้นจนถึงปัจจุบันแล้ว จะเห็นได้ว่า โรงเรียนคาทอลิกมีบทบาทเป็น 2 ระยะ คือในสมัยกรุงศรีอยุธยา และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีบทบาทมาจนถึงปัจจุบัน จึงสมควรจะศึกษาประวัติความเป็นมาโดยเฉพาะของโรงเรียนคาทอลิกในประเทศไทยซึ่งจะเสนอเป็นดังนี้

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนคาทอลิก

เพื่อให้การศึกษาเรื่องประวัติของโรงเรียนคาทอลิกเข้าใจแจ่มชัดขึ้นสำหรับผู้ที่มิได้อยู่ในวงการของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก จึงขออธิบายคำจำกัดความบางคำที่มีและใช้เรียกประเภทกิจการ หรือ เรียกบุคคลากรที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

โบสถ์ วัด หมายถึง สถานที่ที่ประกอบพิธีทางศาสนาของชาวคริสต์ เช่น พิธีมิสซาในวันอาทิตย์ หรือพิธีกรรมทางศาสนาในเรื่องอื่น ๆ

สังฆมณฑล หมายถึง ขอบเขตพื้นที่ในการปกครองดูแลของมุขนายกต่าง ๆ ในประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 10 เขต หรือ 10 สังฆมณฑล คือ

สังฆมณฑลกรุงเทพฯ	สังฆมณฑลนครสวรรค์
สังฆมณฑลสุราษฎร์ธานี	สังฆมณฑลอุดรธานี
สังฆมณฑลนครราชสีมา	สังฆมณฑลราชบุรี
สังฆมณฑลอุบลราชธานี	สังฆมณฑลเชียงใหม่
สังฆมณฑลจันทบุรี	สังฆมณฑลท่าแร่

ตัวอย่างสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ก็จะประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ กรุงเทพฯ สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา สมุทรสาคร นนทบุรี ปทุมธานี นครนายก อ่างทอง สุพรรณบุรี อยุธยา นครปฐม สุพรรณบุรี เป็นต้น

โรงเรียนของสังฆมณฑล หมายถึง โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณโบสถ์ หรือใกล้เคียง เพื่อใช้เป็นสถานที่ให้การศึกษา แก่กุลบุตรกุลธิดาของทั้งชาวคาทอลิก และบุคคลอื่น ๆ การปกครองโรงเรียนมอบให้บาทหลวง หรือภคินี เป็นผู้บริหารโรงเรียน

บาทหลวง หมายถึง นักบวชชายในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก เป็นผู้ซึ่งสามารถประกอบพิธีทางศาสนาชั้นสูงสุด คือประกอบพิธีมิสซาได้ (สำหรับชาวคริสต์จะเรียกบาทหลวงว่า คุณพ่อ) มีหน้าที่ประกอบศาสนกิจต่าง ๆ และอบรมดูแลสั่งสอนศาสนิกชนทั่วไป ในส่วนที่เกี่ยวกับโรงเรียน บาทหลวงบางคนอาจจะต้องรับหน้าที่บริหารโรงเรียนด้วย บาทหลวงจะประจำอยู่ตามโบสถ์หรือโรงเรียนในเขตสังฆมณฑลต่าง ๆ ซึ่งมีมุขนายกประจำสังฆมณฑล (ชาวคริสต์เรียกมุขนายกว่าสังฆราช) เป็นผู้นำ

บราเดอร์หรือภราดา หมายถึง นักบวชชายในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเป็นผู้ซึ่งปฏิบัติตนถวายตัวในคณะนักบวชคณะใดหนึ่งโดยถือศีลบนของนักบวช 3 ประการคือ จะถือความยากจน (ไม่มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง) ความบริสุทธิ์ (เป็นโสด) และความนอบน้อมเชื่อฟัง ในประเทศไทยมีนักบวชชายดังกล่าวอยู่หลายคณะ เช่น คณะภราดาเซนต์กาเบรียล (Brother of Saint Gabriel) คณะลาซาล เป็นต้น บราเดอร์หรือภราดาเหล่านี้มีหน้าที่ในการดูแลอบรมเยาวชนตามโรงเรียนในสังกัดคณะของตน

ซิสเตอร์หรือภคินี หมายถึง สตรีผู้ซึ่งตั้งใจอุทิศตนเพื่อรับใช้พระศาสนจักร โดยปฏิญาณตนและถือศีลบนของนักบวช 3 ประการ เช่นเดียวกับนักบวชชาย (บราเกอร์) ในประเทศไทยมี 2 ประเภท คือซิสเตอร์ที่มีต้นกำเนิดมาจากชาวต่างประเทศ เช่น คณะเซนต์ ปอล เคอ ชาร์ทส์ (Saint Paul de Chartres) คณะอูร์ซูลีน เป็นต้น อีกประเภทหนึ่งได้แก่ซิสเตอร์พื้นเมืองที่มีต้นกำเนิดในประเทศไทย เช่น คณะพระหฤทัย แห่งกรุงเทพฯ, คณะธิดาพระราชนิมาเรียมูนิมล เป็นต้น ซิสเตอร์เหล่านี้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยบาทหลวงตามโบสถ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องของศาสนกิจ หรือแม้แต่เรื่องเกี่ยวกับการศึกษา บางคนก็ประจำอยู่ตามโรงเรียนต่าง ๆ ของสังฆมณฑลหรือของคณะตนเอง โดยมีอธิการินีเจ้าคณะเป็นผู้นำ

ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเริ่มเข้ามาในประเทศไทย โดยการนำของ บาทหลวงดีเอโก โกอแอลโล (Deago Goello) ในปี พ.ศ. 2060 ในรัชสมัยของ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา แต่การเผยแพร่ศาสนาที่แท้จริงเริ่ม ในปี พ.ศ. 2098 ในรัชสมัยของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ซึ่งนำโดยบาทหลวง 2 รูป ประจำกองทหารโปรตุเกส ซึ่งมีจำนวน 300 คน เข้ามารับราชการในเมืองไทย สมัยนั้น แต่ยังไม่มีการสอนเป็นหลักแหล่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2208 คณะมิชชันนารี ฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้รับพระราชทานที่ดิน บริเวณบ้านปลาเห็ด สำหรับใช้เป็นที่จัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กชายขึ้น จึงถือว่าเป็นกำเนิดแรกของโรงเรียนคาทอลิก

เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว บาทหลวงฝรั่งเศสได้ตั้งโรงเรียน แต่งหนังสือทางศาสนา แบบเรียนภาษาไทย ภาษาบาลี และแปลหนังสือสวดมนต์เป็นภาษาไทย ระยะเวลาได้มีการสอนกันทั้งที่บ้าน วัด และโรงเรียนของพวกบาทหลวง (กรมศิลปากร 2512 : 228) โรงเรียนของบาทหลวงซึ่งเรียกว่าโรงเรียนสามเณร ทำการสอนทั้งวิชาสามัญ และวิชาคริสต์ศาสนา ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ประกอบด้วยนักเรียนหลายเชื้อชาติ เช่น ไทย จีน ญี่ปุ่น อู๋วน มอญ มีนักเรียนถึง 700 คน ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนสามเณร (พลับพลึง มูลศิลป์ 2523 : 142) โรงเรียนสามเณรนี้เลิกตั้งไปภายหลังที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวรรคตแล้ว (ธีรวัชรภูมิ และ คณะ 2524 : 19)

โรงเรียนคาทอลิกเริ่มมีบทบาทอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2339 โดยจัดเป็นรูปของการศึกษานอกระบบ (Non Formal Education) อยู่ในความรับผิดชอบของบรรดามิชชันนารีทั้งหลาย (วิกา เลค 2526 : 2) ในปี พ.ศ. 2428 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บาทหลวงกลอมเบต์ (Father Golumbet) เจ้าอาวาสวัดอัสสัมชัญ ได้ตั้งโรงเรียนอัสสัมชัญขึ้น และได้เชิญคุณภรรยาแซงค์คาเบรียล ซึ่งเป็นนักบวชจากต่างประเทศ เข้ารับคำเนิการต่อจากบาทหลวงกลอมเบต์ในปี พ.ศ. 2444 นักบวชคณะนี้อุทิศตนเพื่อการศึกษาและทำให้กิจการของโรงเรียนอัสสัมชัญเจริญและแพร่หลายออกเป็นหลายแห่ง เช่น โรงเรียนแซงค์คาเบรียล โรงเรียนมงฟอร์ต จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา ที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โรงเรียนอัสสัมชัญพณิชย เป็นต้น (ชนะ ธนสมบุรณ์ 2526 : 2)

ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกัน ได้มีนักบวชอื่น ๆ อีกหลายคณะเข้ามาในประเทศไทยและได้จัดตั้งโรงเรียนเปิดทำการสอนขึ้น โรงเรียนเหล่านี้เป็นที่รู้จักแพร่หลายอย่างคี่สืบมาจนถึงปัจจุบันคั้งนี้

ในปี 2441 คณะภคินีแซงค์ปอล เคอ ซาร์ทส์ (Saint Paul de Chartres) ได้เริ่มเข้ามาดำเนินการสอนในประเทศไทยเป็นครั้งแรก โดยตั้งโรงเรียนแซงค์โยเซฟคอนแวนต์ และต่อมาคณะนี้ได้ขยายกิจการออกเป็นโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ โรงเรียนซางคาครูสคอนแวนต์ โรงเรียนแซงค์ฟรังซิสเซเวียร์คอนแวนต์ เป็นต้น

ในปี 2443 บาทหลวงอัลฟองส์ อาลอย ซีโอก็อง ชาวเบลเยียม ได้เริ่มก่อตั้งคณะภคินีชาวพื้นเมืองขึ้น เรียกว่า "ภคินีรักไม้กางเขน" ต่อมาเปลี่ยนเป็น "ภคินีแห่งสามเสน" และ "ภคินีคลองเตย" ตามสถานที่ตั้งอาราม ปัจจุบันเรียกว่า "ภคินีพระหฤทัยแห่งกรุงเทพ" ภคินีเหล่านี้ได้จัดตั้งโรงเรียนพระหฤทัยคอนแวนต์ขึ้นในปี 2480 และต่อมาตั้งโรงเรียนพระหฤทัยสุวรรณโลก, โรงเรียนอรุโณทัยลำปาง และโรงเรียนมารีสวรรค์ เป็นต้น

ในปี 2467 คณะภคินีอูร์ซูลิน ได้เข้ามาดำเนินการโรงเรียนในประเทศไทย โดยจัดตั้งโรงเรียนมาแคร์เคอวิทย์าลัย เป็นแห่งแรก นอกนั้นมีโรงเรียนเรยีนาเซลี เชียงใหม่ โรงเรียนกุหลาบวัฒนา ตลาคันน้อย และโรงเรียนวาสุเทวี ถนนจันทน์ เป็นต้น

ในปี 2470 คณะนักบวชชาวเลเซียนได้เข้ามาเมืองไทยและได้รับมอบหมายให้ทำงานในจังหวัดภาคใต้ มีโรงเรียนอยู่ในความอำนวยการของนักบวชคณะนี้คือ โรงเรียนสารสิทธิ์พิทยาลัย จังหวัดราชบุรี โรงเรียนอาชีวะคอนบอสโลกกรุงเทพฯ โรงเรียนเซนต์ค่อมินิก กรุงเทพฯ และโรงเรียนแสงทองวิทยา หาดใหญ่ เป็นต้น

ในปี 2495 บาทหลวงการ์โล เคลลาโคเร ชาวอิตาลี (Father Carlo Della Tore) ได้ตั้งคณะภคินีคณะธิดาพระราชินีมาเรียนิมล ซึ่งเป็นภคินีพื้นเมืองอีกคณะหนึ่ง จัดตั้งโรงเรียนธิดาพิทยาคม ต่อมาเปลี่ยนเป็นโรงเรียนพระแม่มาลีพระโขนง กิจการได้เจริญขยายสาขาออกเป็นโรงเรียนพระแม่มาลี โรงเรียนพระแม่มาลี ชาย และ โรงเรียนพระแม่มาลีสาธุประคิษฐ์ เป็นต้น

และเช่นเดียวกันในปีนี้เอง คณะภคินีสาลาด เริ่มเข้ามาทำการสอนที่โรงเรียนไซศิวิ ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ และตั้งโรงเรียนลาซาล ที่บางนา กรุงเทพฯ

อนึ่ง ภคินีพระหฤทัยแห่งกรุงเทพฯ ได้ขยายตัวออกทำหน้าที่ช่วยเหลือกิจการโรงเรียนคาทอลิกของวัดคาทอลิกต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่า วัดคาทอลิกอยู่ที่ใดก็จะมีโรงเรียนคาทอลิกตั้งอยู่ที่นั่น โรงเรียนเหล่านี้เราเรียกว่าโรงเรียนของสังฆมณฑล ในเขตกรุงเทพมหานครนี้มีโรงเรียนดังกล่าวอยู่หลายโรงเรียน เช่น โรงเรียนยอนออฟอาร์ค โรงเรียนแม่พระฟาติมา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีภคินีพื้นเมืองคณะต่าง ๆ อีกหลายคณะทำหน้าที่สอนอยู่ตามโรงเรียนคาทอลิกต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย นับถึงปี 2528 มีภคินีอยู่ทั้งหมดประมาณ 12 คณะ กระจายอยู่ตามสังฆมณฑลต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือกิจการโรงเรียนสังฆมณฑล และแพร่ธรรม

ยังมีโรงเรียนคาทอลิกอีกประเภทหนึ่งซึ่งบริหารงาน และดำเนินการสอนโดยฆราวาสล้วน ๆ โรงเรียนเหล่านี้ แต่เดิมผู้ก่อตั้งมักจะเป็นผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญในด้านการศึกษาคณะของคาทอลิก เนื่องจากเคยเป็นนักบวชหรือเคยปฏิบัติงานในโรงเรียนของนักบวชมาก่อน และมีแนวความคิดแตกต่างจากคณะนักบวช ซึ่งตนเองสังกัดในเรื่องของการจัดการศึกษา จึงจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมา โรงเรียนเหล่านี้ยังคงใช้แนวและวิธีการจัดการศึกษาของคาทอลิกอย่างเหนียวแน่น และประสบผลสำเร็จจนปัจจุบัน เช่น โรงเรียนเซนต์จอห์น โรงเรียนเบญจมินทร์ โรงเรียนกลพิทยา เป็นต้น

กาลเวลาและความต้องการของสังคมประกอบกับความหลากหลายของโรงเรียนคาทอลิกที่เพิ่มขึ้น ได้ผลักดันให้การศึกษาคาทอลิกพัฒนาตนเองขึ้นมา จนกลายเป็นสภาการศึกษาคาทอลิก และได้รับอนุมัติจากพระศาสนจักรในปี พ.ศ. 2507 เป็นองค์การตัวแทนศาสนาในด้านการศึกษากับรัฐบาล และองค์การอื่น ๆ (วิภา เลค 2526 : 3) ทุก ๆ ปี สภาการศึกษาคาทอลิกได้จัดให้มีการประชุมสัมมนาบรรดาผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกทั่วราชอาณาจักร เพื่อศึกษาแนวโน้มของการศึกษาทั้งภายในและภายนอกประเทศ แม้ในปี พ.ศ. 2528 นี้ สภาการศึกษาคาทอลิกก็จัดให้มีการประชุมสัมมนาประจำปี ณ สว่างคนิवास บางปู สมุทรปราการ

วัตถุประสงค์ของสภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย

เนื่องจากโรงเรียนคาทอลิกทุกโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวนโยบาย และวัตถุประสงค์ของสภาการศึกษาคาทอลิก ดังนั้น สภาการศึกษาจึงกำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ช่วยโรงเรียนคาทอลิกให้ดำเนินกิจกรรมตามข้อเสนอของสภาสังคายนาวาติกัน ในข้อที่ว่าช่วย การศึกษา และเพื่อประสานงานระหว่างสภาพระสังฆราชแห่งประเทศไทยกับโรงเรียน
2. ให้โรงเรียนคาทอลิกได้บรรลุผลตามนโยบายของแต่ละโรงเรียน และวัตถุประสงค์ร่วมกัน
3. เป็นตัวแทนรักษาดลประโยชน์ทางการศึกษาของโรงเรียนคาทอลิกในประเทศไทย ต่อกระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ต่อรัฐบาล และองค์การระหว่างชาติ
4. ส่งเสริมความสามัคคี เพื่อให้เกิดกิจกรรมร่วมกัน
5. ส่งเสริมโรงเรียนคาทอลิกให้มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ร่วมมือกับองค์การอื่น ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน เพื่อความเจริญของประเทศชาติ
6. กำหนดนโยบายการศึกษาคาทอลิก
7. ให้การสนับสนุนสมาคมครูคาทอลิก และกิจกรรมการศึกษาของกิจการคาทอลิก

กิจกรรมของสภาการศึกษาคาทอลิก

สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย ได้ประกอบกิจกรรมมากมายหลายประการทั้งที่เป็นประโยชน์โดยตรงและประโยชน์ทางอ้อม แก่โรงเรียนในเครือของสภาการศึกษาคาทอลิก เช่น

- ในปี พ.ศ. 2507 คณะกรรมการโรงเรียนคาทอลิกแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นคณะกรรมการหนึ่งในสภาได้ตั้งสมาคมครูคาทอลิกขึ้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2507

- เข้าเป็นสมาชิกของสภาการศึกษาคาทอลิกสากล (Office International de l'Enseignement Catholique) หรือเรียกทั่วไปว่า O.I.E.C. และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้สังเกตการณ์ถาวรประจำ UNESCO ที่กรุงเทพมหานคร

- จัดการประชุมสัมมนาประจำปี และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนเสมอ ๆ

นอกจากนั้น สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทยยังได้รับเกียรติจากหน่วยงานของรัฐโดยการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ และอนุกรรมการในบางโอกาส เช่น อนุกรรมการว่าด้วยการประเมินผลมัธยมศึกษาทั่วประเทศสภาการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยรองนายกรัฐมนตรี และได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นกรรมการว่าด้วย กิจกรรมต่าง ๆ เป็นครั้งคราว (สภาการศึกษาคาทอลิก 2523 : 11)

จุดมุ่งหมายทั่วไปของโรงเรียนคาทอลิก

โรงเรียนคาทอลิกเป็นสถานที่อบรมอย่างครบถ้วน โดยอาศัยความคิดและวัฒนธรรมอย่างมีแบบแผนเป็นเครื่องมือ โดยให้ผู้เรียนได้พบมรดกของวัฒนธรรม ในรูปแบบการศึกษาคือทั้งกับส่วนตัวและการมีพันธะสัมพันธ์กับส่วนรวม โรงเรียนมุ่งให้การศึกษาค่านิยมแท้จริงในแง่ของชีวิต และพยายามที่จะให้ค่านิยมนั้นแทรกเข้าไปในชีวิต ความจริงวัฒนธรรมจะมีค่าในการอบรมก็เฉพาะ เมื่อเยาวชนสามารถให้การ เรียนเกี่ยวพันกับสภาพในชีวิตแท้จริง เขาคุ้นเคย จนกว่าจะเห็นแจ่มแจ้งและประคิษฐ์คิดเอง ต้องช่วยนักเรียนให้อธิบายว่าประสบการณ์และความจริงที่เขาพบนั้น หมายความว่าอะไร

โรงเรียนโคละเลงหน้าหิน และสอนโดยวิธีไม่ให้เกิดกติกแก่ครูบอกเองหมกก็เท่ากับ
ชักขวางมิให้นักเรียนพัฒนาตนเอง

จุดหมายของการสอนที่โรงเรียนคือ การอบรม หมายความว่า ต้องพัฒนา
มนุษย์จากภายในจิตใจช่วยให้นักเรียนพ้นจากภาวะที่ชักขวางมิให้เขาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
อย่างแท้จริง โรงเรียนต้องยึดหลักการที่ว่า โรงเรียนมีแผนมุ่งอบรมให้นักเรียนสมบูรณ์
ทั้งร่างกายและจิตใจ

ในฐานะที่เป็นองค์การสำหรับการอบรม โรงเรียนมีหน้าที่อย่าง เป็นทางการ
อย่างหนึ่งก็คือ โรงเรียนจะต้องค้นหาพลังด้านศีลธรรม เพื่อปลูกฝังฝ่ายจิตของแต่ละ
คน และช่วยให้เขาบรรลุถึงเสรีภาพทางศีลธรรม ซึ่งคู่กับเสรีภาพทางด้านจิตใจ
(สมณกระทรวง มปป. : 8)

เพื่อจะได้สามารถเข้าใจถึงโรงเรียนคาทอลิกอย่างแท้จริง ควรจะได้
พิจารณาถึงลักษณะของโรงเรียนคาทอลิก ซึ่งจะนำมาเสนอ ดังนี้

ลักษณะพิเศษของโรงเรียนคาทอลิก

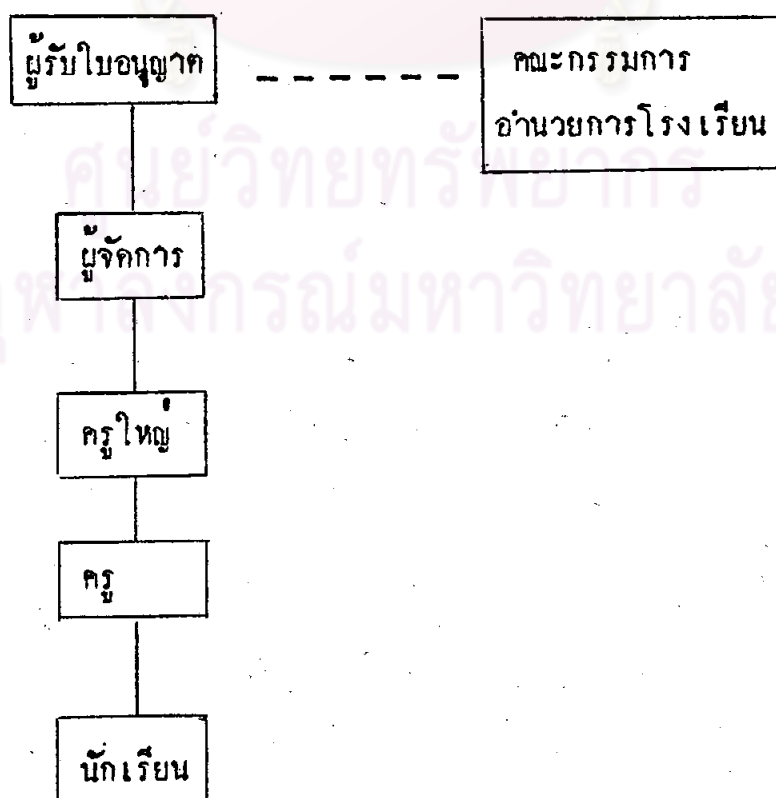
โรงเรียนคาทอลิกมุ่งอบรมเพื่อพัฒนามนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ เพราะ
ค่านิยมของมนุษย์ทุกอย่างพบความกลมกลืนและความสำเร็จในองค์พระคริสต์ ผู้เป็น
มนุษย์ที่ดีพร้อมลักษณะที่เป็นคาทอลิกแท้ของโรงเรียนที่อยู่ตรงนี้เอง หน้าที่ของ
โรงเรียนที่จะกลมกลืนค่านิยมของมนุษย์ทุกคนนั้น มีกำเนิดมาจากองค์พระเยซูคริสต์
พระองค์เป็นพระผู้ที่ทำให้มนุษย์มีศักดิ์ศรี ทำให้ชีวิตของมนุษย์มีความหมาย และเป็นผู้
ที่โรงเรียนยกให้เป็นพระฉบับแบบแก่นักเรียนของคน (วิภา เลค 2526 : 7)
ซึ่งสอดคล้องกับชนะ สนสมบูรณ์ ที่กล่าวไว้ว่า ลักษณะเฉพาะของโรงเรียนคาทอลิก
คือมุ่งสร้างให้ประชากรในโรงเรียนเกิดบรรยากาศอันมีชีวิตชีวาด้วยจิตารมณ์ เสรีภาพ
และความรักแบบในพระวรสาร (ชนะ สนสมบูรณ์ 2526 : 5)

นอกจากนี้โรงเรียนคาทอลิกยังมีลักษณะพิเศษอีกคือ เป็นโรงเรียนที่เน้นให้
นักเรียนรู้จักบังคับตัวเอง มีระเบียบวินัย โดยถือว่า การบังคับตัวเองนั้น จะนำไป
สู่ความสำเร็จทางทางโลกและทางจริยธรรม

นโยบายสภาการศึกษาคาทอลิกจะเป็นตัวชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียนคาทอลิกได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การศึกษาคาทอลิกเป็นการศึกษาที่ท่องยึดหลักการอบรมสั่งสอนให้เยาวชนของชาติเจริญเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความรู้และศีลธรรม วัฒนธรรม เพื่อเป็นกำลังของประเทศชาติสืบไปตามแบบฉบับของบรรพบุรุษ

โครงสร้างของโรงเรียนคาทอลิก

โรงเรียนคาทอลิกมีโครงสร้าง มีการจัดหน่วยงานภายในโรงเรียนเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนทั่วไป ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งระบุให้โรงเรียนมีผู้รับใบอนุญาต ควบคุมดูแลการบริหารโรงเรียน เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดตั้งโรงเรียน และให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีผู้จัดการ เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบกิจการทั่วไปของโรงเรียน ควบคุมปกครองครูใหญ่ ครู และนักเรียนในโรงเรียน จัดให้มีครูใหญ่เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบด้านวิชาการของโรงเรียน และควบคุมครู นักเรียนของโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ควบคุมนโยบายบริหารโรงเรียนดังพอที่จะเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปได้ว่า ลักษณะพิเศษของโรงเรียนคาทอลิกก็คือ การสร้าง และพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ มีระเบียบวินัย มีศีลธรรมและวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะของโรงเรียนที่ดี นอกจากลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังได้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีไว้หลายประการ ดังนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี

โรงเรียนประถมศึกษาที่ดี ควรจะมีลักษณะที่จะส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ทั้งทางกายาร่างกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา นักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

สมน อมรวิวัฒน์ (2524 : 1) กล่าวว่า โรงเรียนประถมศึกษาเป็นแหล่งเสริมสร้างประสบการณ์และพัฒนาการให้แก่เด็กวัยประมาณ 6 - 12 ปี เป็นแหล่งสืบทอดวัฒนธรรมเป็นสถานที่ปลูกฝังคุณธรรม และเป็นสื่อสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงครอบครัวกับสังคมให้ประสานกันสนิทโรงเรียนประถมศึกษาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงบริการและโครงการที่จะทำให้การจัดการศึกษามีลักษณะเป็นไปเพื่อเสริมสร้างคุณสมบัติ และคุณภาพของชีวิตนักเรียน โรงเรียนมิได้จัดตั้งขึ้นเพื่อสอนหนังสืออย่างเดียว แต่โรงเรียนยังมีหน้าที่ที่จะจัดสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก

บันลือ พดุกษะวัน (2519 : 165 - 166) ได้เสนอแนวความคิดว่า โรงเรียนประถมศึกษาจะต้องมีอาคาร และบริเวณเพียงพอสำหรับการเล่นและการเกษตรกรรม มีสภาพแวดล้อมที่ดี ปราศจากสิ่งรบกวน สนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ส่งเสริมสุขภาพพลานามัยและปลูกฝังทัศนคติที่ดีแก่เด็ก

นอกจากนั้น ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2524 : 292 - 293) ยังได้กล่าวถึงโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีว่าต้องมีลักษณะดังนี้คือ มีอาคารและบริเวณดี มีสภาพแวดล้อมดี ปราศจากสิ่งรบกวน สามารถสนองความต้องการทางวิชาการของผู้เรียนตามที่คกคททหมายไว้ สนองความต้องการในด้านการแสดงออกทางกิจกรรมได้ดี ประกอบด้วยคณะครู ซึ่งมีเจตนคติที่ดีต่อการศึกษาของเด็กโดยอุทิศเวลาให้แก่เด็กเป็นรายบุคคล มีบริการที่ดี

ครูใหญ่สนใจงานวิชาการ และการปรับปรุงโรงเรียนอยู่เสมอ มีความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนดี มีการจัดสื่อการสอน สื่อการเรียน และแหล่งวิชาที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ค้นคว้าได้กว้างขวาง มีการอบรมและทดลองชีวิตความเป็นอยู่แบบประชาธิปไตย โดยการฝึกให้ผู้เรียนปกครองตนเองปลูกฝัง เจตคติและแนวความคิดในการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดแก่ผู้เรียน ส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความปลอดภัยในด้านส่วนตัวและสังคม รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ศาสนาและส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่ดียิ่งให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางแห่งชุมชนที่บริการด้านการศึกษาแก่เยาวชนและผู้ใหญ่ รวมทั้งการกระตุ้นให้ชุมชนรู้จักปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองด้วย

ส่วน มอคแมน (Mochlman 1951 : 273) ได้ให้ข้อคิดว่า โรงเรียนประถมศึกษาที่ดีควรจัดเพื่อสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และให้ความรู้ทางด้านสังคมแก่เด็กมากที่สุด รวมทั้งพยายามส่งเสริม เสริมสร้างให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาบุคลิกภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และ ศิลปกรรม

กล่าวโดยสรุป โรงเรียนประถมศึกษาที่ดี จะมีลักษณะเฉพาะหลายประการ ซึ่งช่วยส่งเสริมประสบการณ์ และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็ก ในการพิจารณา ลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี จึงจำเป็นจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อช่วยประเมินลักษณะดังกล่าว

เกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา

การวัดมาตรฐานในการจัดโรงเรียนประถมศึกษาว่า จัดได้ดีหรือไม่ดี มีคุณภาพและเหมาะสมเพียงใด ควรพัฒนาอย่างไร จำเป็นจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐานเป็นเครื่องมือ ดังที่ อรุณ เดลิมซีร์นันท์ (2528 : 38) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของเกณฑ์มาตรฐานว่า

1. ทำให้เห็นรูปร่างของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความสมบูรณ์ว่ามีลักษณะอย่างไร
2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงโรงเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน
3. สามารถตรวจสอบและติดตามผลงานของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประถมศึกษาทุกระดับ

4. ก่อให้เกิดความเสมอภาคในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องงบประมาณและอัตรากำลัง

5. ช่วยขจัดความขัดแย้งของนักการศึกษาด้วยกัน เพราะเกณฑ์จะช่วยชี้ทิศทางในการพัฒนาให้ไปในแนวเดียวกัน

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่ในขณะนี้ มีอยู่ 3 หน่วยงาน คือ กรมสามัญศึกษาสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งเกณฑ์ของทั้ง 3 หน่วยงานนี้พอสรุปได้ดังนี้

1. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา เริ่มแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำในปี พ.ศ. 2507 ใช้เมื่อพ.ศ. 2510 ประกอบด้วย 4 หมวดใหญ่ และ 5 เรื่อง ในปี พ.ศ. 2517 ได้ทำการปรับปรุงเป็นครั้งที่ 2 และในปี พ.ศ. 2522 จึงประกาศใช้ฉบับปรับปรุง (ฉบับที่ 3) (อรุณ เฉลิมธีรพันธ์ 2523 : 29-31)

เนื้อหาสาระของเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปี พ.ศ. 2522 มีสาระโดยสังเขปดังนี้

- หมวดที่ 1 อาคารสถานที่และอุปกรณ์ 4 เรื่อง แยกเป็น 49 ข้อกระทง
- หมวดที่ 2 การบริหารโรงเรียนมี 6 เรื่อง แยกเป็น 57 ข้อกระทง
- หมวดที่ 3 การเรียนการสอนมี 9 เรื่อง แยกเป็น 78 ข้อกระทง
- หมวดที่ 4 ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนมี 1 เรื่อง แยกเป็น

7 ข้อกระทง

หมวดที่ 1 อาคารสถานที่และอุปกรณ์ ประกอบด้วย 4 เรื่อง มีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

1.1 เรื่องที่ตั้งและบริเวณโรงเรียนมี 9 ข้อกระทง จะกำหนดไว้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาควรจะต้องอยู่ที่ใด สภาพพื้นที่ควรเป็นอย่างไร ควรมีที่คั่นรั้ว และรวมถึงการจัดบริเวณทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

1.2 เรื่องอาคารเรียนและอาคารประกอบมี 11 ข้อกระทง กำหนดไว้ว่าอาคารเรียนและอาคารประกอบต้องเป็นอาคารถาวรอยู่ในสภาพใช้การได้ดี

โรงเรียนต้องมีห้องน้ำ ห้องส่วนเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนทั้งชาย - หญิง ต้องมีโรงฝึกงาน เรือนเพาะชำ โรงอาหาร - ห้องประชุม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะต้องสะดวกต่อการใช้ สะอาดและถูกสุขลักษณะ

1.3 เรื่องห้องเรียนและห้องพิเศษมี 10 ข้อกระทง จะกล่าวถึงเนื้อที่ของห้องเรียนต่อจำนวนนักเรียน ขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้น ความเป็นสัดส่วนถูกสุขลักษณะ และอุปกรณ์ในห้องพิเศษ

หมวดที่ 2 การบริหารโรงเรียนประกอบด้วย 6 เรื่อง มีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

2.1 เรื่องการบริหารทั่วไป มี 5 ข้อกระทง กล่าวถึงการทำงานโดยมีแผนงานมีโครงการ และการรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน

2.2 เรื่องการบริหารบุคคล มี 16 ข้อกระทง กำหนดให้โรงเรียนมีแผนภูมิการบริหารงาน จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับลักษณะของงาน การมอบหมายสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษร มีการติดตามผลงาน การประชุมปรึกษางาน การจัดบริหารงานในรูปของคณะกรรมการ การสร้างความสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกัน เหล่านี้ เป็นต้น

2.3 เรื่องการบริหารกิจการนักเรียน มี 8 ข้อกระทง กล่าวถึงความคุ้มครองมาเรียนของนักเรียน อัคราเฉลี่ยครู : นักเรียน การจัดให้มีระเบียบข้อบังคับและการส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

2.4 เรื่องการบริหารอาคารสถานที่ มี 4 ข้อกระทง กำหนดกำหนดให้โรงเรียนจัดทำแผนผังห้องเรียนให้เป็นปัจจุบัน และให้มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรับผิดชอบอาคารสถานที่

2.5 เรื่องการบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ มี 12 ข้อกระทง ได้กล่าวถึงการจัดทำงานธุรการทุกอย่างให้ถูกต้อง และเก็บไว้เป็นระเบียบ รวมทั้งเอกสารการเงินของโรงเรียน การจัดหาวัสดุและการบำรุงรักษา

2.6 เรื่องการบริหาร มี 12 ข้อกระทง เริ่มด้วยการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในค่านการเรียนการสอนให้แก่ครู การให้ความช่วยเหลือครูและนักเรียนเมื่อประสบปัญหา การจัดห้องสมุด การบริการแนะแนว การตรวจสุขภาพ และการดูแลความปลอดภัยของนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน

หมวดที่ 3 การเรียนการสอน ประกอบด้วย 7 เรื่อง มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

3.1 เรื่องเวลาเรียนมี 2 ข้อกระทง เนื้อหาทั้งหมดเอามาจากหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ทั้งเรื่องเวลาเรียนและอัตราเวลาเรียนของมวลประสบการณ์และกลุ่ม/ชั้น

3.2 เรื่องสื่อการเรียน มี 5 ข้อกระทง เกณฑ์ที่กำหนดให้โรงเรียนมีหลักสูตรคู่มือครู หนังสือเรียน พจนานุกรม และหนังสือเสริมการอ่านไว้บริการแก่ครู - นักเรียน การจัดหาวัสดุไว้ให้ครูจัดทำสื่อการเรียน ตลอดจนการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน และการบำรุงรักษาสิ่งเหล่านี้ให้อยู่ในสภาพที่มีระบบการเก็บที่สะดวกแก่การใช้สอย

3.3 เรื่องการเรียนการสอนทั่วไป มี 19 ข้อกระทง ในเรื่องนี้ได้แนะนำให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร เช่น จัดการเรียนการสอนให้สนองความสามารถของนักเรียน การจัดทบทเรียนให้สอดคล้องตามเหตุการณ์สภาพของท้องถิ่น การจัดทบทเรียนให้สัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชาการ เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ตลอดจนการจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมกับวิชาที่สอน เหล่านี้เป็นต้น

3.4 เรื่องการเรียนการสอนกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ มี 11 ข้อกระทง เกณฑ์ได้ชี้แนะให้เห็นว่าการที่จะให้นักเรียนมีความรู้ในกลุ่มวิชานี้ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง เช่น ถ้าเกี่ยวกับภาษาไทยก็ต้องจัดกิจกรรมฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน การส่งเสริมให้นักเรียนรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสืออ่าน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญและซาบซึ้งในภาษาวรรณคดีซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ หากเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ก็จัดกิจกรรมส่งเสริมในการคิดคำนวณดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน เป็นต้น

3.5 เรื่องการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มี 10 ข้อกระทง กล่าวถึงเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักรักษาสุขภาพอนามัย การรู้จักปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนรักท้องถิ่น มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่รับผิดชอบและมีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

3.6 เรื่องการ เรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มี 11 ข้อกระทง จะเน้นในการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีประสบการณ์และรู้จักคุณค่าของจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา กนตรี และนาฏศิลป์ และนำสิ่งเหล่านี้ไปใช้ในการปรับปรุง บุคลิกภาพได้

3.7 เรื่องการ เรียนการสอนกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพมี 9 ข้อกระทง กิจกรรมในกลุ่มนี้ ได้แก่การให้ความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น สอนให้นักเรียน มีทักษะในการ เก็บรักษาและเลือกใช้เครื่องมือชนิดต่าง ๆ ตลอดจนบำรุงรักษาซ่อมแซม ได้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน ชยัน อคทน ซื่อสัตย์ มีระเบียบและส่งเสริมให้นักเรียนนำเอาความรู้ความสามารถที่ได้รับจากโรงเรียนไป ใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไป

3.8 เรื่องการประเมินผลการเรียน มี 8 ข้อกระทง เกณฑ์เรื่องนี้ ได้ยึดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2520 มาเป็นข้อกำหนด โรงเรียนโคกปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบนี้ ก็จะได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาไปด้วย

3.9 เรื่องการช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า และการส่งเสริมนักเรียน ที่เรียนดี มี 3 ข้อกระทง เกณฑ์มุ่งหวังที่จะให้โรงเรียนวางโครงการช่วยเหลือนักเรียน ที่เรียนช้าและมีปัญหาให้เรียนดีขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนดีให้มีโอกาสหา ความรู้เพิ่มเติมตามความสามารถและความสนใจ

หมวดที่ 4 ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน มีเพียงเรื่องเดียว เท่านั้น โดยแยกออกเป็นข้อกระทงไว้ 7 ข้อกระทง สำคัญคือ ต้องการให้ โรงเรียนมีแผนปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียน มีกิจกรรม อื่น ๆ ร่วมกับชุมชน และมีความสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า

2. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร (สป.กทม.)

ในปี พ.ศ. 2523 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติขึ้น แต่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดต่าง ๆ ก็ยังคงใช้เกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษาอยู่ จนถึงปี พ.ศ. 2526 สำนักงานการ ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการ และอนุกรรมการปรับปรุง

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาใหม่ โดยอาศัยคู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 เป็นหลักในการพิจารณา โดยเนื้อหาของเกณฑ์มาตรฐานที่ปรับปรุงขึ้นใหม่นี้ประกอบด้วย 4 หมวดใหญ่ คือ

- หมวดอาคารสถานที่และอุปกรณ์
- หมวดการบริหารโรงเรียน
- หมวดการเรียนการสอน
- หมวดความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน

เพื่อให้เนื้อหาของเกณฑ์มาตรฐานที่ปรับปรุงใหม่นี้ สอดคล้องกับงานพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาของ สปช. ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 งาน จึงได้มีการนำเอาเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา ซึ่งมี 20 หมวดย่อย 191 ข้อกระทง มาพิจารณาปรับปรุงแบ่งออกเป็น 6 งาน 210 ข้อกระทง โดยมีข้อกระทงที่คงไว้ตามต้นฉบับเดิมบ้าง และปรับปรุงบ้าง ดังนี้

1. งานวิชาการ มี 79 ข้อกระทง คงไว้ตามต้นฉบับเดิม 61 ข้อ ปรับปรุง 18 ข้อ
 2. งานบุคลากร มี 18 ข้อกระทง คงไว้ตามต้นฉบับเดิม 17 ข้อ ปรับปรุง 1 ข้อ
 3. งานกิจการนักเรียน มี 19 ข้อกระทง คงไว้ตามต้นฉบับเดิม 17 ข้อ ปรับปรุง 2 ข้อ
 4. งานอาคารสถานที่ มี 53 ข้อกระทง คงไว้ตามต้นฉบับเดิม 31 ข้อ ปรับปรุง 22 ข้อ
 5. งานธุรการและการเงินมี 21 ข้อกระทง คงไว้ตามต้นฉบับเดิม 15 ข้อ ปรับปรุง 6 ข้อ
 6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มี 20 ข้อกระทง คงไว้ตามต้นฉบับเดิม 8 ข้อ ปรับปรุง 12 ข้อ
3. เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ

ที่มีฐานะเทียบเท่ากรม ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาในภาคของเอกชน ซึ่งนับเป็นภาระที่ใหญ่มาก เดิมสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนมิได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาของตนเองขึ้นใช้ แต่ได้ออกนโยบายเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษามาโดยตลอด แม้ในการสำรวจมาตรฐานโรงเรียนเอกชนทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2517 ก็ยังคงใช้เกณฑ์ของกรมสามัญศึกษาเป็นหลัก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2523-2524 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จึงได้ทำการวิจัยเพื่อจัดระดับมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนเอกชนสายสามัญขึ้นใหม่ โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายหน่วยงานและคณะทำงานซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชนในต่าง ๆ ทั้งจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเอง (มงคส. ศรีไพวรรณ 2525 : คำนำ)

เกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนที่จัดทำขึ้นนี้ นับว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานฉบับแรก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เจ้าหน้าที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารโรงเรียน การนิเทศการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการปรับปรุงโรงเรียนเอกชนสายสามัญสำหรับเนื้อหาในเกณฑ์มาตรฐาน ปี พ.ศ. 2524 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มีใจความสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิโครงสร้างมาตรฐานโรงเรียนราษฎร์
สายสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษา

มาตรฐานโรงเรียนราษฎร์ สายสามัญศึกษา

หมวดที่ 1 อาคารสถานที่และอุปกรณ์	หมวดที่ 2 การบริหารงานบุคคล	หมวดที่ 3 การบริหารโรงเรียน	หมวดที่ 4 การจัดกิจกรรมการเรียน	หมวดที่ 5 โรงเรียนกับชุมชน
ก. อาคารเรียนและห้องเรียน ข. ห้องพักครู ค. ห้องพยาบาล ง. ห้องวิทยาศาสตร์ จ. ห้องสมุด ฉ. สถานที่ปฏิบัติการเรียนการสอน ช. ห้องธุรการ ฅ. โรงอาหารหรือห้องอาหาร ฉ. ห้องส้วมและ/หรือที่มีส้วมาะ ญ. วัสดุ ครุภัณฑ์ และ โสภณอุปกรณ์	ก. ผู้บริหารโรงเรียน ข. คุรุปฏิบัติการสอน ค. การบริหารบุคลากรอื่น	ก. การบริหารงานทั่วไป ข. การบริหารงานธุรการการเงิน ค. การบริหารอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ง. การบริหารกิจการนักเรียน จ. การจัดบริการของโรงเรียน	ก. เวลาเรียน ข. เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียน ค. แนวการจัดประสบการณ์หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ง. การประเมินผลการเรียนเรียน	ก. การให้บริการหรือร่วมมือกับชุมชน ข. การสร้างเกียรติประวัติของโรงเรียน ค. การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ง. การส่งเสริมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

(เกณฑ์มาตรฐาน 2524 : 10)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากเกณฑ์มาตรฐานสังกัดหน่วยงานต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประทศต่างก็จะต้องยึดถือเกณฑ์ตามสังกัดของตนเองเป็นหลัก และเป็นที่น่าสังเกตว่าเกณฑ์ของแต่ละสังกัดจะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในเรื่องของสภาพหน่วยงาน แต่เนื้อหาหลักใหญ่ ๆ จะเหมือนกันหมด

โรงเรียนคาทอลิกทั้งหลายต่างก็ยึดถือเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ต้องคล้อยตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปี พ.ศ. 2524 ทั้งสิ้น

ความคิดเห็นและความคาดหวัง เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคนในชาติ ตามที่กล่าวมาแล้วในตอนแรก ดังนั้นการศึกษาถึงความคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ ที่มีต่อการจัดดำเนินการโรงเรียนประถมศึกษาในต่างต่าง ๆ และชุมชน จึงเป็นส่วนประกอบที่น่าสนใจ ดังเช่น จากรายงานการวิจัยของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้

บุญช่วย จันทร์พรหมมา (2524 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของครูประถมศึกษาจังหวัดนครนายกที่มีต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ตัวอย่าง ประชากรเป็นครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก จำนวน 735 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลจากการศึกษาพบว่า ความคาดหวังและความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงของครูประถมศึกษาจังหวัดนครนายกที่มีต่อการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาทุก ๆ ด้านแตกต่างกัน โดยความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงน้อยกว่าที่คาดหวังไว้

ธีรวัลย์ สวรรยาธิพิติ (2525 : 124-129) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่าง ประชากรเป็นผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2524 จากโรงเรียนในเขตการศึกษาชั้นใน 160 คน และเขตการศึกษาชั้นนอก 160 คน รวมทั้งสิ้น 320 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดำเนินงานในโรงเรียน ผลจาก

การศึกษาปรากฏว่า ผู้ปกครองทั้งในเขตการศึกษาชั้นในและเขตการศึกษาชั้นนอก มีความคิดเห็นตรงกันว่า โรงเรียนของตนค่าเงินงานได้ในระดับดี ในด้านการเรียน การสอน อุปกรณ์การสอน อาคารสถานที่ และการจัดบริการด้านต่าง ๆ ส่วนในด้าน บุคลากร และกิจการนักเรียน ผู้ปกครองในเขตการศึกษาชั้นในมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนในเขตการศึกษาชั้นในค่าเงินงานได้ในระดับดีแต่ผู้ปกครองในเขตการศึกษา ชั้นนอกมีความเห็นว่าโรงเรียนในเขตการศึกษาชั้นนอกค่าเงินงานได้ในระดับปานกลาง และในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองทั้งในเขตการศึกษา ชั้นในและเขตการศึกษาชั้นนอก มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนของตนค่าเงินงานได้ ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ จุฬารัตน์ อ่องอุทุมพร (2524 : บทคัดย่อ) ยังได้ทำการศึกษา ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่ออาจารย์ในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากร เป็นผู้ปกครองของนักเรียน ประถมศึกษา โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 254 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลจากการศึกษา พบว่า ในด้านการสอน ความรู้จรรยาบรรณ และบุคลิกภาพของอาจารย์ อาจารย์ สามารถปฏิบัติได้ดีเป็นที่น่าพอใจมากกว่าที่ผู้ปกครองคาดหวังไว้ ส่วนในด้านของ ความก้าวหน้า กับทัศนคติ สภาพความเป็นจริงกับความคาดหวังอยู่ในระดับเดียวกัน

และพรทิพย์ รัตนวิเชียร (2521 : บทคัดย่อ) ก็ได้ทำการศึกษาความ คาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อคุณภาพของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่าย ประถม โดยนำแบบสอบถามไปใช้กับตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียน ในโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2521 ทั้งหมดจำนวน 236 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. ความคาดหวังของผู้ปกครองในการจัดโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุก ๆ ด้าน
2. ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อสภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนอยู่ใน ระดับมากทุก ๆ ด้าน
3. ความคาดหวัง และความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงของผู้ปกครองไม่ แยกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นด้านการเรียนการสอน กับด้านอาคารสถานที่ และ อุปกรณ์ ซึ่งแยกต่างกันดังนี้

- 3.1 ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนปฏิบัติจริงเกี่ยวกับค่าน การเรียนการสอนส่วนใหญ่มากกว่าที่คาดหวังไว้
- 3.2 ผู้ปกครองมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนปฏิบัติจริงเกี่ยวกับค่าน อาคารสถานที่และอุปกรณ์ส่วนใหญ่น้อยกว่าที่คาดหวังไว้

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมด พอสรุปได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษา มีความสำคัญสำหรับทุกคนในชาติ จึงมีหน่วยงานหลายหน่วยงานมีหน้าที่ควบคุมดูแล เสนอแนะ เพื่อปรับปรุงให้มีมาตรฐานอยู่เสมอ เกณฑ์มาตรฐานของแต่ละหน่วยงาน อาจจะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยตามความเหมาะสมของหน่วยงาน แต่ก็มีเป้าหมาย เกี่ยวกัน โรงเรียนคาทอลิกเป็นโรงเรียนอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน จึงต้องมีหน้าที่และบทบาทตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยไปกว่าโรงเรียนในสังกัด หน่วยงานอื่น ๆ ในด้านการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย